

ה: עין משפט
נר מצוה

ארבעה אבות פרק ראשון בבא קמא

מסורת הש"ס

16 לקמן י. סח. ג.ג.
17 דר"ל ור"י ר"ש.
18 ספ"ל: כולו א"ת
מייביה, (ד) שמתו ספ"ל.
19 פ"י שכן דרכו לילך
ולהיקף. רש"ל, (ו) [לקמן
טו. י.] ור"ל מ"ז ור"י
רש"ל.

הגהות הגר"א

[א] רש"י ד"ה ולמאן
דלמחר כ"י לא תפטר
היכא. ר"ב הוא דף
הקודם.

ריבוי הגנאל

אמר רבא וכוליה כי שריות
בור בינייהו אחין [כוליה]
מבור וסקרין בר מקרין
נר: מה שוד ובור שריתין
להויק ושמירתן עליך אף
אני אביא האש. מה לשור
שכן יש בו רוח חיים בור
יובת שאין בו רוח חיים.
מה לבור שחלתו עשייתו
לנוק שוד יובת חזרו הדין
כ"י וכן בולן. ואלא לפאי
הלכתא פלגיניהו רחמנא.
ואוקמה רבא להלכותיה.
קרן לחלק בין [תמה]
למועדת. שן ורגל לפטור
ברשות הרבים בור לרבון
לפטור בו את הכלים. ולר'
האדם. אש לרבון לפטור
בו את התפוס כדבעין
לפיכך לקמן. לר' יהודה

כי שרית בור בינייהו אתיא כוילהו. מה שפ"י הקונטרס דען אחי
מבור ואש דכי פרכת מה לאש שכן מועדת לאכול זין ראי
לה בין שאין ראי לה תאמר בשן שאין מועדת לאכול אלא נראה
לה וקשה דלא אשכחן שאינו ראי בשן דלא אכלה דבר שאין ראי
לה לא הוי מולדה דשן אלא מולדה
דקרן כיון דאין הנאה להיקפה ולי
דמחייב בשום ענין ילף מאש
דמחייב בשן דאין ראי ונראה דשן
נמי אחי בפלגא דדינה או מאש
לחודיה ומייהו י"ל לפירוש הקונטרס
דשפיר פרכין פירכא דלא שייכא בשן
דנראה אורבה קרן עדיפא שכונתו להויק
דאמר קרן נמי אתיא אלא למאי הלכתא
כתביניהו רחמנא להלכותיהו קרן י'חלק בין
חמה למועדת שן ורגל י'לפטורן ברשות
הרבים בור י'לפטור בו את הכלים י'ולרבי
יהודה דמחייב על נוקי כלים בכור י'לפטור
בו את האדם אדם י'לחייבו בארבעה דברים
אש י'לפטור בו את הטמון ולרבי יהודה
דמחייב על נוקי טמון באש לתאוי מאי
לאתוי

לכסוב רחמנא פרסי. שוד ומצעה ומייהו אש מינייהו דכי פרכת
מה לקרן שכן כוונתו להיקף איכא למימר מה תוכיה מה לן שיש
נאה להויק קרן יובת ולכך דלמחר מצעה זה אדם מימי הכי כי
פרכת מה לשור שכן כוונתו
לכתוב רחמנא תרתי ותיתי אידך מינייהו
הדר אמר רבא מתרתי לא אתי אמר רבא
וכוליהו כי שרית בור בינייהו אתיא כוילהו
כמה הצד לבר מקרן משום דאיכא למיפדך
מה לכוליהו אשכן מועדין מתחילתן ולמאן
דאמר אורבה קרן עדיפא שכונתו להויק
אפילו קרן נמי אתיא אלא למאי הלכתא
כתביניהו רחמנא להלכותיהו קרן י'חלק בין
חמה למועדת שן ורגל י'לפטורן ברשות
הרבים בור י'לפטור בו את הכלים י'ולרבי
יהודה דמחייב על נוקי כלים בכור י'לפטור
בו את האדם אדם י'לחייבו בארבעה דברים
אש י'לפטור בו את הטמון ולרבי יהודה
דמחייב על נוקי טמון באש לתאוי מאי
לאתוי

נמי מחייב ליה אדם אלא נראה דאש
נמי מחייב ראי לגור דלמאן למוט כהכלא
אין ראי דלא מוקף להו הכלא ואש"פ דלים חדמי מפקעי כהכלא
דלמחר כקוף פרק הפכה לקמן (דף טז.) מ"מ יש כלים שאין מתקלקלים
כהכלא וא"ת והיכי אחי אש מבור ומד מאיך מה לאיך שכן אין כח
אחר מעורב בו תאמר בשך דכח אחר מעורב בו דהוי קולא מדפריך
בסמוך גבי אכנו וסקיטו ומשאו מה לגור שכן אין כח אחר מעורב
בו י"ל דבור שענפה בלא כח אחר חמור מאכנו וסקיטו שלל היקף
כהליכתן אלא לבתר דייחיה ולא נעשו בור אלא ע"י כח אחר אבל
אש שהולך ומזיק כהליכתו ע"י כח אחר חמור מבור שאין הולך
ומזיק אלא בתקומו והא דקאמר בסמוך אש מוכיח שכן כח אחר
מעורב בו וחייב ה"פ אש"ג דכח אחר מעורב בו וחייב ליה כאלו
נעלמו עושה את הכל וחייב משום חזיו ה"פ אש"ג דכח אחר מעורב
בו חסוכים כאלו נעלמו עושה את הבור הזה בלא כח אחר אי נמי
היינו דפריך מה לאש שכן כח אחר מעורב בו דיידיה (ס) חמור יומר
שע"י אה הולך ומזיק למרחוק מה שאין כן באכנו וסקיטו ומשאו וא"ת
והיכי אה כוליהו מאש ובור מה לאש ובור שכן מעשיו גרמו לו
דמפרש לקמן בסוף פרק שני (דף ס.) וא"ת מבור ורגל היכי אחי
האש י"ל דלא חשיב אש מעשיו גרמו לו כיון שרשות מקייטו וא"ת
מבור ואדם נמי היכי אחי אה מה לגור ואדם שכן מעשיו גרמו לו וי"ל
דלחו מבור ואדם ישן או נופל מן הגג כרוח שאינה מזינה דמידי
כדאמר לקמן בסוף פרק שני (דף ס.) וא"ת מבור ורגל היכי אחי
מה לגור ורגל שכן היקף מזוי דלקמן משכינן בור היקפו מזוי וי"ל
דאין בור היקפו מזוי טפי מאחרים ולא קאמר לקמן הכי אלא להוכיח
חומרא אחת ששזה בבור וכוילן: **שבין** טועדין וכו'. אין
לפרש שמשלמין נוק שלם דאש כן קרן נמי אחי כיון דלא כתיב אלא
מפרש ר"ת דמועדין מתחילתן היינו שדרכן להיקף משא"כ בקרן דתסם
שוריים בחוקת שימור קיימי למ"ד (י) פלגא דניקא קנסא ולמ"ד אדרבה
קרן עדיפא היינו למ"ד דפלגא ניקא ממונא שדרכו להיקף ולא קיימי
בחוקת, שיקור ולא כמו שפירש הקונטרס דלא איתפרש היכא:
(ג) **להלכותיהו**. הוה מזי למימר דכוליהו איצטריך למיכתב
דאי לא כתיב אלא הוה נפקא מחד מהנך
ובור הוה פטרי כהו כלים ואי ילף מחד מהנך ומאש הוה פטרי כהו
טמון ומתני' לא קמי אלא להגדיל תורה ויאדיר: **בור** אפסור בו
את האדם. אגב אורחיה נקטיה דבור לא אחי מכוליהו:
אש אפסור בו את הטמון. הוה מזי למימר לחייב בו את הכלים דאש
לא אחי מצעיה חיים אלא מחד מינייהו ובור דפטור בו את הכלים:
א

מקרן ובור דכי פרכת מה לגור שכן מחילת עשייתו לנוק תאמר
כרגל קרן יובת מה לקרן שכן כוונתו להיקף בור יובת וכן אש מקרן
זכור ככולן מחילת הדין מה בור שאין דרכו לילך ולהויק חייב אלו
כולן שדרכן לילך ולהויק לא כ"ש מה לגור שכן מחילת עשייתו בו.
וכן אי כתב רחמנא בור וכן אהו כוליהו איך נמי לגר מקרן כהאי
דינא מה בור שאין דרכו לילך ולהויק חייב רגל ואש לא כל שכן וכן
אדם מה לגור שכן מחילת עשייתו לנוק תאמר ככל אלו לא שכיב
מה לן שכן יש הנאה להויקו תאמר בכל אלו בור מוכיח הלא השוה
כו' אף אחי אביא כל אלו אבל קרן לא אחי מינייהו דאיכא למיפדך
מה להלא השוה שגבור וכן שכן מועדים מתחילתן תאמר בקרן. וכן אי
כתיב בור ורגל אחיא כוליהו מהא דינא דבור לגר מקרן דכי פרכת
מה לגור שכן מחילת עשייתו לנוק תאמר בשן ואש ואדם רגל יובת
מה לרגל שכן היקפו מזוי דכל שעה היא מהלכת תאמר בכל אלו בור
יובת וחזר הדין הלא השוה כו' אף אחי אביא כל אלו אבל קרן לא
אחיא דמה להלא השוה שבהן שמועדין מתחילתן תאמר בקרן. וכן אי
כתיב בור ואש הוה אהו איך כהאי דינא מבור וכן פרכת מה לגור
שכן מחילת עשייתו לנוק תאמר כרגל וכן אדם אש מוכיח מה לאש
שכן מועדת לאכול בין שראוי לה בין שאינו ראי לה כגון עלים כלים
ואכנים תאמר בשן שאינה מועדת אלא לנכר הראוי לה בור יובת
שאינו מועד אלא לנכר הראוי לה דבר שאינו ראי לה מאי יהוה אדם
דכתיב (י) ונפל שמה שור או חמור שור ולא אדם חמור ולא כלים [לקמן טז.] דאש
נפל בבור אדם וכלים פטור בעל הבור הלא השוה שבהן כו' אף
אחי אביא שן ואחו אדם ורגל כפלגי דינא דכי אמתא אש מוכיח
ליכא למיפדך מה לאש מידי אבל קרן לא אחיא דמה להלא השוה
בבור ואש שכן מועדים מתחילתן. ולהכי נקט רבא בור דמחד מאידך
לא מזי למימר כי שרית חד בינייהו אחו כוליהו מההוא ומחד מאידך
דהא מכל תרי מינייהו לא הוה אחו לא קרן ולא בור קרן מאש
ורגל וכן ואדם לא דמה לכוליהו שכן מועדין מתחילתן ובור נמי
לא אחיא דמה לכוליהו שכן דרכן לילך ולהויק. ואי קשיא לך לימא
כי שרית קרן בינייהו אי נקט קרן איכא פרי דלא אחי מינה ומחד
מאידך דאי נקט או רגל או שן או אדם כהדין קרן לא אחיא אש
מינייהו שדרכין מה להלא השוה שבהן שיש בהם רוח חיים וכן בור
נמי לא אחיא מינייהו ואי נקט אש כהדין קרן לא אחיא שן ובור
מינייהו דכי פרכין מה לאש שכן אוכלת אפילו דבר שאין ראי לה
כגון כלים תאמר בשן דפטור על הכלים כדמתן דמתיבתא [לקמן טז.] ליכא
למימר קרן יובת ובור נמי לא אחי מינייהו שכן דרכן לילך ולהויק
מה שאין כן בבור: **ולמאן דאמר כו'.** לא איתפרש [א] היכא:
דכתיב כהו [שמות כז] ובער כשדה אחר דלא חייבין אלא ברשות היקף:
פלוגמא דרבי יהודה ורבנן לקמן בשילהי פרק שור שנגח את הפרה (ג.)
למיכתב דהא מכל תרי מינייהו לא נפק דכוליהו דרכן לילך ולהויק לגר מבור אלא אידי דררס להלכות האחרים נקט לה נמי: **לפטור**
בו אש האדם. כדדרשין [לקמן כח:] שור ולא אדם: **אדם.** להכי כתיב רחמנא: **לחייבו** כרצונא דכריס. **כער** ריפוי שבת ונושאת משא"כ ככל
הוי: **לפטור בו אש הטמון.** שאם היו נגדים טמונים נגדים פטור המציער דכתיב ביה [שמות כז] או הקמה ודרשין בשילהי הכונס
שאן [לירי [לקמן דף טז.] מה קמה בגלוי אף כל גלוי לאסוקי טמון דלא מה שאין כן בשור ובור ומצעה ורבי יהודה קא פליג תתם:
לאחוי

למכותיהו. למה שיש כזה מה שאין כזה: **לפטור** כרשות הרבים.
פלוגמא דרבי יהודה ורבנן לקמן בשילהי פרק שור שנגח את הפרה (ג.)
למיכתב דהא מכל תרי מינייהו לא נפק דכוליהו דרכן לילך ולהויק לגר מבור אלא אידי דררס להלכות האחרים נקט לה נמי: **לפטור**
בו אש האדם. כדדרשין [לקמן כח:] שור ולא אדם: **אדם.** להכי כתיב רחמנא: **לחייבו** כרצונא דכריס. **כער** ריפוי שבת ונושאת משא"כ ככל
הוי: **לפטור בו אש הטמון.** שאם היו נגדים טמונים נגדים פטור המציער דכתיב ביה [שמות כז] או הקמה ודרשין בשילהי הכונס
שאן [לירי [לקמן דף טז.] מה קמה בגלוי אף כל גלוי לאסוקי טמון דלא מה שאין כן בשור ובור ומצעה ורבי יהודה קא פליג תתם:
לאחוי